

חסביב לשולחן

עלון שבועי לבני הישיבות סביב נושא מהפרשה בעיון בהלכה באגדה ובמוסר

בעומק הענין

הרה"ג ישראל וינברג

האם בחריגת חזון קיימו מצוות

מחיית עמלק

מגילה (ל) איתמר פורים שחל להיות בערב שבת רב אמר מקדימין פרשת זכור וכו' כי היכי דלא תיקדום עשייה לזכירה וכו' ע"כ.

מבואר דבפורים איכא "עשייה" של מחיית עמלק. וצ"ב. דאמנם המן היה מזרע עמלק, ובפורים נמחה המן. אבל בזמן הזה איזה מחיית עמלק אנו מקיימים ביום הפורים.

ויש לפרש שלפני אותו הדור שמחו את המן, נקראת פרשת זכור "זכירה" ואותה מחיה נקראת "עשייה". ולגבי ידון "תקדום זכירה לעשייה" הכוונה שמקדימים פרשת "זכור" שהוא זכירת הציווי לזכירת העשייה של המחיה שמחו את המן וקיימו ציווי זה.

ועל"פ מבואר דחריגת המן ובניו היה בזה קיום של מצוות "מחיית עמלק". וכן מבואר ממה שנקט בפני" (מגילה י"ח): דגזירה שווה דרבא דיליף זכירה זכירה, מגילה מזכור, לא אתיא אלא לענין זכירת מחיית עמלק שיש במגילה, משא"כ בשאר עניינים הנזכר במגילה.

וכע"ז כתב בקר"א (ברכות י"א). דע"כ לאו גז"ש מעלייתא הוא דהא לשאר זכירות שבתורה לא ליפנין, אלא גילוי מילתא בעלמא כיון דהמן ג"כ מזרע עמלק הוא, ע"כ. הרי דיש במגילה זכירת מחיית עמלק.

ומבואר מזה דמצוות מחיית עמלק היא אף על יחיד מעמלק, אעפ"י שלא נמחה בזה שם האומה בכללותה. ועיין בחידושי אגדות לבעל קובץ הערות, שהוכיח בדעת הרמב"ם דעיקר חיוב מחיית עמלק לא נאמר דווקא על האומה שהיא מזרע עמלק, אלא על כי שרוצה לכולות את עם ישראל. ולפ"ז פשיטא דאין המצווה "כילוי האומה" אלא כל עמלקי ועמלקי בפני עצמו.

ויש לדון אם מה שהרגו מרדכי ואסתר להמן, חשיב עשייה על ידי ה"ציבור" של כל ישראל. או עשיית יחיד. דאם נימא שהוא עשיית יחיד אם כן היא מוכח דחייב הוא אף על יחיד מישראל להרוג כל עמלקי שאפשר לו להרוג. וכן דעת החינוך (תר"ד). אבל הרמב"ם בסה"מ מנה מחיית עמלק בין המצוות המוטלות על הצבור, ודו"ק. ולהרמב"ם צ"ב אם נימא דגבי מרדכי לא חשיב עשיית הציבור.

והנה הגרי"ז זצ"ל כתב בביאור "ויאמר שמואל אל שאול וגו' עתה לך והכיתה את עמלק וגו', שמחייית עמלק אין מחויבין רק בנבואה, ומשר"ה נצטרך כן לצווי מיוחד, וזהו דכתיב "למחמה לה" בעמלק". דמלחמה ע"פ ה' היא. ומתבאר בזה שהרמב"ם בפ"ה מהלכות מלכים ה"ח, במצוות מחיית עמלק לא כתב דמחויב כל שבא לידו עמלק, להרוג. כמוש"כ במצוות דמחייית ז' עממין, עכ"ד. ולדבריו צ"ב הא גבי מרדכי לא היתה נבואה למחות את עמלק.

אכן הדבר פשוט שיש לחלק בין חיוב מחיית עמלק, לקיום מחיית עמלק. דהחיוב לדעת הרמב"ם מוטל רק על הציבור. ולהגרי"ז רק ע"י נבואה. אבל סוף סוף כל עמלקי דין החפצא שלו הוא במחיה, ומשום הכי אין איסור בהריגתו, וקיום מצוות מחיה נמי אית בזה, ופשוט.

חקירות הלכתיות

הרה"ג אלחנן פריץ

קדלי דחזירי

יש להסתפק אם יש היתר של אכילת איסור גם במלחמת עמלק. יסוד הספק, האם היתר קדלי דחזירי נאמר במלחמה שהיא כיבוש הארץ, או אף, במלחמת עמלק שענינה השמדתו של הרשע. והא אסור לאכול איסורים, או שמא יסוד היתר הוא בכל מלחמה.

רמב"ן

וצרמב"ן צמדצר פ"א, כתב, דמלחמת מדין היתה ריק לנקום נקמתם הרגו אותם ולכן נהג האיסור בכליהם". (צא לצאר מדוע יש דין גישולי עו"ם במלחמת מדין, ולא כן במלחמת סיחון). אכן, מהרמב"ם במלכים פ"י ה"א משמע דהיתר אכילת קדלי דחזירי, בכל מלחמה, וראה מנח"ח מל"ה תקכ"ז סק"ו שדייק לא כן.

מעשה

התשובות, אם יסוד מחיית עמלק "המעשה", או יסוד המלחמה שלא יהיו עמלקים, ואם יסוד הנלווה מעשה. ונ"מ, אם הורג צגרמא, האם קיים מלוא עשה צזה, או שמא לריך מעשה צידים. [וכן נ"מ, אם נפל עליו הצית, האם מלוא לפנות, כדי לעשות מעשה צידים, אכן נראה דלשתי האדדים לריך לפנות כדי לעשות מעשה, כי נפילת צית לא שייכא אליו כלל].

ברכה

אין צרכה על מלחמות, וכן אין צרכה על מחיית עמלק, ונראה צ' עממים לזה, א. משום דיסוד המלוא, התולאה, ואפשר לא מצרכין על תולאה. צ. דיסוד המלוא הוא סילוק, ולא מצרכים על זה, כמו שלא מצרכים על הגעלת כלים, וכמ"ש האיסור והיתר כלל נ"ח, לצאר מדוע לא מצרכים על ניקור הגיד והחלב.

חבילות חבילות

האור שמה הקשה צפ"ע ממומחל לרעת, איך אפשר לקדש ה' נשים בכלכלה אחת והרי אין עושין מלואות חבילות, ותיורן, דלא שייך דין זה במלואות ששייכות על ידי שליח, והנה, לעשות מחיית עמלק צמעשה אחד כמה וכמה להשמיד ולהרוג, יש לדון צזה, א. אי אפשר לעשות מחיה על ידי שליח, שהרי אם עושה ע"י שליח, השלח הוא שמקיים, כי לא שייכת שליחות צדצר שלא שייך למשלח, והרי המחייב של עמלק לא שייכת למשלח וכל ישראל שייכים צזה. צ. אם התולאה היא העיקר, לכאן לא שייך צזה חסרון של חבילות, והרי התולאה היא החשיבה, ומא"י נ"מ מתי לורת המעשה.

פיקוח נפש

כל מלחמה יש צה חשש פיקוח נפש, ואין מלואות עשה, שלריך להיכנס צה לזה, ובמלחמת עמלק לכאן כן, ולפי זה ודאי שלריך לצבזב יותר ממומש לקיים מלוא צז, כי אם גופו לריך למסור כ"ש מנפן.

בחז

צצט לוי לא יולא למלחמה, אצל למלחמת עמק פשוט שיואל, דאין זה דין כיבוש אל נקמת ד'.

דבר העורר

משום מה, רבים חושבים כי את המצוות שבין אדם למקום צריך לקיים ללא כחל וסרק, גם בלי לדעת ולהבין את טעם המצווה, יש לדקדק ולהדר בהידורים ולמצוא את האופן המהודר ביותר לקיומה, זה רצון ה', כך צריך לעשות, וכך מתקיימים חיים רוחניים של שמירת תורה ומצוות.

אך מצוות שבין אדם לחברו, הרי הם מצוות שכל אחד מאיתנו מבין בשיכלו, שהרי הם מצוות שברובן הגדול מהוות מפתח לקיום חברה תקינה ומסודרת, חושב לו האדם לשפץ ולערוך תיקונים או שינויים קלים לטובתו האישית או עבור מה שנראה לו כטובת הכלל והציבור הרחב. הוא סבור שירד לסוף דעתה של תורה, ויש לו הבנה טובה ורצינית בכוונתה של התורה.

קשה למצוא מי שמחפש הידורים ודקדוקים במצוות שבין אדם לחברו, קשה למצוא מי שמחפש לרדת לדעתה של התורה ולהבין את עומק המצוות והמחויבויות כלפי הזולת.

אולם, קל מאד למצוא את מתרצי התיירוטים ונותני ההיתרים המפוקפקים למיניהם, שיודעים להסביר לך היטב מדוע כאן אין גזל, מדוע כאן אין לשון הרע, מדוע כאן בעצם הוא חייב לו ואין בכך כל צל של ספק ספיקא.

הקשר והשילוב המושלם והמחזק של המצוות שבין אדם למקום עם המצוות שבין אדם לחברו, מצוי בפרשת ויקרא. כאן - ואומר רש"י הירש - תסביר ותבהיר לנו התורה את הקשר החזק שבין קיומן של מצוות המחזקות את חיי החברה ומצדיקות את קיומה - לחיוב המחלט שלנו לקיים חיים רוחניים ע"פ מצוות ה'. כאן, נבין כי קיום מצווה שבין אדם לחברו הוא קיום מצווה שבין אדם למקום, ובכל פרט שמצוי בספר החוקים היהודי כלפי הזולת, מצוי חלק בלתי נפרד של קיומנו הרוחני כעם.

אחד מהקורבנות שעליהם מצווה התורה בפרשתנו הוא קרבן שבעות העדות שחייב בן אדם ששמע על ראה עדות מסוימת, וחברו השביעו שיעיד עבורו בבית הדין: "ושמע קול אלה והוא עד או ראה או ידע, אם לא יגיד ונשא עונו".

חייב אפוא כל איש מישראל לומר את אשר הוא יודע במראה או משמיעה!!! אי מתן עדות זו, מחייב את האדם בנשיאת עוון, בשבועה ובקרבן.

"הקרבן על שמיעת הקול מביא את האדם מישראל אל תיקון החברה, הוא מראה לו שה' ערב לקיום החברה וליחסיה המשפטיים, כי ה' מחייב כל יחיד בחברה לקדם את אושרם של כל שאר היחידים. על האדם לדרוש את שלום רעהו, להיבנות על יסוד המשפט ולסייע לו בהכרתו ובדברתו. זה הוא הקשר הרוחני של כל חיבור חברתי. חשיבותו המשפטית של כל אדם לחברו מגיע לשיא בחיוב להעיד לחברו, עדות וחובה זו נבחרה להמחיש את הקשר החברתי שנוסד בידי ה'. יכול אדם לדרוש מחברו להעיד לו עדות בבית דין, והוא רשאי לדרוש כן בשם ה' גם מחוץ לבית דין, ואם הלה יודע לו עדות וכפר בידיעתו בבית דין, כבר עבר עבירה של שבועת שקר, ולא לרעהו בלבד חטא אלא הוא חטא גם לה', כי ה' הוא המייצג את משפט רעהו בפניו, הוא המייצג את האמת של תודעתו שהיא היסוד של משפט רעהו אמת המשפט בתודעת האדם היא לה"ו.

קיום חוק וסדר וקיום חיי חברה תקינים ומסודרים, הם אפוא מצוות שבין אדם למקום, משום שרצון ה' הוא קיום החוק והמשפט!!! החובה לומר את האמת ואת הידוע, היא חובה רוחנית וחלק מהקיום של החברה המתוקנת.

אמרה וצחק ה'וי
ויאמר

(חלק מתוך מאמר - הפרשה המתכנת)

הרב נחמיה רוטנברג

הגאון רבי

משולם דוד סולובניצקי שליט"א
ראש ישיבת בריסק

בענין קריאת פרשת זכור

יש לעיין בעיקר מצות זכירת עמלק המתקיימת בקריאת פרשת זכור, האם יסוד המצוה הוא זכירת מעשה עמלק בלבד, ועיי' שקורא הפרשה שנוכר בה מעשה עמלק יוצא ידי'ח. או דכל עיקר המצוה היא עצם קריאת פרשת עמלק, דכך הוא אופן הזכירה שיקרא פרשת עמלק האמורה בתורה. [ונהנה בפסיקתא רבתי פייב איתא אמר להם הקב"ה בני אין לכם אלא להיות קוראין פרשת עמלק בכל שנה וכו'. ומשמע מזה כמשי"נ דכל עיקר המצוה אינה זכירת מעשה עמלק גרידא, אלא המצוה היא עצם קריאת פרשת עמלק, וכך הוא אופן הזכירה שנתחדש, לקרוא פרשת עמלק האמורה בתורה].

והנה הרמב"ן בפ"י עה"ת (דברים כ"ה י"ד) הביא דרשת הספרי וז"ל, זכור יכול בלב, כשהוא אומר לא תשכח הרי בלב אמור, ומה אני מקיים זכור שתהא שונה בפ"ך. ולא ידעתי מה היא הזכירה הזו בפה, אם לאמר שנקרא פרשת עמלק בציבור וכו', עכ"ל. ומבואר דס"ל לרמב"ן כהצד הב' דכל עיקר המצוה היא קריאת פרשת עמלק, ולא דין זכירת מעשה עמלק גרידא.

אמנם הרמב"ם בספר המצוות מצוה קפ"ט כתב וז"ל, שצונו לזכור מה שעשה לנו עמלק וכו', ונעורר הנפשות במאמרים להלחם בו וכו', והוא אמרו יתעלה זכור את אשר עשה לך עמלק, יכול בלבבך, כשהוא אומר לא תשכח הרי שכחת הלב אמור, מה אני מקיים זכור, שתהא שנאתו בפ"ך וכו', עכ"ל. ומשמע מדברי הרמב"ם דכל דרשת הספרי היא רק למילף דבעינן הזכרה בפה, ולא למימר שהחיוב הוא קריאת פרשה בתורה כמו שפירש הרמב"ן. ולכאוי נמצא מבואר מזה דנחלקו הרמב"ם והרמב"ן בספק זה, דהרמב"ם ס"ל דהמצוה היא זכירת מעשה עמלק גרידא עיי' שקורא את הפרשה, והרמב"ן ס"ל דאופן הזכירה שנתחדש הוא לקרות את הפרשה דמעשה עמלק, ולהכי כל עיקר המצוה היא קריאת פרשת עמלק.

והנה בפרשת זכור ישנם תיבות שאינם מעניין זכירת מעשה עמלק, כגון והיה בהניח ה' אלוקיך וכו', וכן בפרשת יובא עמלק כמו הפסוק דבחר לנו אנשים וגו', ויש לעיין האם צריך לקרות ולשמעו כל הפרשה או דסגי במה שקורא רק הפסוקים שמדברים מענין מעשה עמלק. ולכאוי זה תלוי בספק הנ"ל, דאם כל החיוב הוא זכירת מעשה עמלק, אלא שצריך שתהא הזכירה מתוך הספר, אי"כ נמצא דגם אם לא קרא כל הפרשה יצא ידי'ח, וסגי אם קורא הפסוקים השייכים לענין זכירת מעשה עמלק, ואי"צ לקרוא רק את הענין השייך לזכירת עמלק. אבל אי נימא דגדר מצוה זו הוא קריאת פרשה, נמצא דצריך לקרות כל הפרשה גם הפסוקים שאינם שייכים לזכירת מעשה עמלק, ובלא"ה לא יצא ידי'ח.

והנה בממ"א ס"י תרפ"ה כתב דיוצאין ידי'ח מצוה זו גם בקריאת פרשת יובא עמלק, עיי"ש. ועיי' למשניב שם סקט"ז שכתב וז"ל, אבל לעני'ד עיקר דינו של המג"א אי"צ, דהא כתב בתורה זכור את אשר עשה וגו' אשר קר'ך בדרך ויזב בך וגו' תמחה את זכר עמלק וגו', והכוונה שלא לשכוח מה שעשה לנו עמלק ולספר זה לבנינו ולדורותינו לומר להם כך עשה לנו הרשע, ולכן נצטוונו למחות את שמו כמו שכתב הרמב"ן בביאורו, וזה לא נזכר בפרשת יובא עמלק, עיי"כ. וי"ל בזה דכל השתנו מתבאר רק אי נימא דהמצוה היא עצם הזכירה, ולכן הקשה דהמצוה היא שלא לשכוח מעשה עמלק ונספר וכו'.

מחיית עמלק - כיצד?

יש להבין את סמיכות הפרשיות - "זכור את אשר עשה לך המלך בדרך... תמחה את זכר עמלק... לא תשכח", ומיד לאחר מכן "והיה כי תבא אל הארץ אשר ד' אלקיך נותן לך ולקחת מראשית כל פרי האדמה והלכת אל המקום אשר יבחר ד'" (דברים כה, כו) - מה ענין הבאת בכורים למחיית עמלק.

אלא זהו ענין סמיכות הפרשיות - "זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך" - לקבלת התורה בצאתך ממצרים על מנת לקבלה. "ואשר קר'ך בדרך" - קירר אותך בחרפתם אשר חרפוך ד', "והיה בהניח ד' אלקיך" - אז תנקום את נקמתו.

אבל באיזה אופן יעלה זה בידך? - "והיה כי תבא אל הארץ", להביא את ראשית פרי האדמה לבית המקדש, ולקרוא את דברי ימי ישראל איך הגענו לארץ הזאת - שלא אחד בלבד עמד עלינו "ארמי אובד אבי", "וירעו אותנו המצרים ועינונו".

וזהו השירה שאמרו על הביכורים "ארוממך ד' כי דיליתני ולא שמחת אויבי ל" (תהלים ל, ב), ביכורים פ"ב מ"ד) - זכור מה חשבו האויבים לעשות לנו, זכור כל זה, ודע להקריב ולמלאות את חובתך - את ה'ראשית' מכל אשר יש לך - את הזמן, ואת החיים - "על מזבך ד' אלקיך", ואז תוכל להיות בטוח כי תקיים את המצוה של "תמחה את זכר עמלק" בשלימות.

(דברי אגדה עמ' תעא)

ונצטוונו למחות את שמו, וזה אינו נזכר בפרשת יובא עמלק. אבל אי נימא דהמצוה היא קריאת פרשת עמלק, ומהאי טעמא הא גם הפסוקים שאינם שייכים לעצם זכירת מעשה עמלק נכללים במצוה כמשי"נ, ואי"כ י"ל דגם בקריאת פרשת יובא עמלק מתקיימת המצוה.

[ונהנה בשו"ע ס"י תרפ"ה ס"ז כתב, י"א שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרותה מדא"י, ומבואר דס"ל לשי' זו דמצות קריאת פרשת זכור הוי ככל קה"ת שמצוותה היא לקרות מתוך ס"ת. ובבאר הגולה שם ציין לתוס' בברכות י"ג א' שכתבו, וי"ל דמייירי בפרשיות המחוייבין לקרות דאורייתא כמו פרשת זכור, אי"כ מקרא ביכורים ווידיו מעשר ופרי חליצה שצוה בתורה לקרותו וכו', עכ"ל. ולכאוי מדברי התוס' אין הזכרה להא דצריך לקרות מתוך הספר דוקא, שהרי כללו בזה גי"כ פרי חליצה ומקרא ביכורים שבהם אין מצוה לקרותו מתוך הספר דוקא. אולם בתוס' מגילה י"ז ב' כתבו וז"ל, וקשה שהרי קה"ת אינה מהי"ת לבד מפרי זכור דהוי דאוי וכו', ומדבריהם משמע דהמצוה היא לקרות מתוך הספר. ועיי' בביאור הגר"א שם שציין לגמ' מגילה י"ח א' אתיא זכירה זכירה וכו', ולכאוי כוונת הגר"א דכמו דילפי זכירה זכירה דקריאת המגילה צריך שתהיה מתוך ספר, הי"נ ילפי גבי מצות זכור דצריך שתהיה הזכירה מתוך הספר, וגמ' זו היא מקור דברי התוס' במגילה והשו"ע דס"ל דמדאוי צריך לקרות מתוך הספר. (ועיי' ח"י מרון רי"ז הלוי עה"ת פ' בשלח עה"פ כתב זאת זכרון בספר וגו').]

והנה בברכות ח' עיי"א איתא, אמר ר"מ אמר ר"א מאי דכתיב עוזבי ה' יכלו, זה המניח ס"ית כשהוא פתוח ויוצא, ר"א נפיק בין גברא לגברא, בעי ר"פ בין פסוקא לפסוקא מהו, תיקו. ורבינו יונה שם כתב דהוי"ל ספיקא דאוי ולחומרא עיי"ש. ובדברי חמודות על הרא"ש אות ל"א תמה, דהא קריאת התורה אינה אלא מתקנת משה ועזרא, מלבד פרשת זכור שהיא מדאורייתא, עיי"ש. ומשמע מדבריו דמצות קריאת פרשת זכור היא לתא דקריאת פרשה ולא דין זכירת מעשה עמלק מתוך הספר בלבד, דאם המצוה היא מצות זכירה אלא שצריך שתהא מתוך הספר, אי"כ אינה ענין להך הלכה שאסור לצאת באמצע הקריאה.

ועוד, דהא אם המצוה היא זכירה מתוך הספר גרידא אי"כ מה שייך להסתפק בין פסוקא לפסוקא מאי, דאי אין המצוה קריאת פרשה אי"כ אין שייכות בין פסוקא אחד לחבירו, ומאי אולמיה במה דמפסיק בין פסוקא לפסוקא יותר ממח שמפסיק בין גברא לגברא, ובעי"כ דהך קריאה יסודה היא משום קריאת פרשה שבתורה, וכמשי"נ דכך הוא אופן הזכירה שנתחדש לקרוא את הפרשה בתורה. (אלא דעדיין צ"ע דאיסור הפסקה הא אינו מן התורה, ומה יועיל אם הקריאה הוי מן התורה לומר בזה סד"א לחומרא). אולם כל זה הוא דוקא לדעת הרמב"ן, אמנם הרמב"ם דס"ל דעיקר המצוה היא זכירת מעשה עמלק ורק דינא הוא שצריך שתהא הזכירה מתוך הספר, אי"כ לא שייך בזה הך דינא דאסור לצאת באמצע הקריאה בקריאת פרשת זכור, ודו"ק.

אביא פסקי דינים על קריאת פרשת זכור
ממרון הגר"ח קנייבסקי שליט"א
[מתוך הספרים שאלת רב, דולה ומשקה ועוד ספרים
וכן מדברים שבע"פ]

קריאת המילה "זכר"

שאלה: בקריאת "זכר" שקוראים בתחילה בצעירה ואח"כ בסגול האם יכול לקרוא בזה אחר זה או שצריך לגמור בתחילה כל הפסוק ולהתחיל שוב פעם בפסוק "והיה בהניח וכו'" או להתחיל עוד פעם את כל הפרשה?

תשובה: דעביד כמר עביד ודעביד כמר עביד.

לקבל עליה

שאלה: האם מי שכבר שמע פרשת זכור יכול לקבל עליה לפרשת זכור במנין אחר, שהרי צריך להוציא הציבור בברכה? תשובה: יכול.

זריזין מקדימין

שאלה: אם הגיע מוקדם לשחרית בשבת וראה שבמנין וותיקין מתחילים פרשת זכור האם משום "זריזין מקדימין" יש ענין לשמוע שם או שלכתחילה יש לשמוע דווקא אחר קריאת התורה ומפסטר? תשובה: יכול להתפלל כדרכו.

כמה פסוקים

שאלה: מי ששמע רק פסוק של "זכור אשר עשה לך עמלק וכו'" בלי פסוק "והיה בהניח וכו'" האם יצא? תשובה: יתכן שלא יצא. [ומסתמא תלוי במחלוקת המג"א והמשנ"ב אם יוצא ידי חובה בקריאת "ויובא עמלק"].

חיוב האב לספר

שאלה: האם כל אב צריך לספר לבנו את מעשה עמלק, לחשוש לשיטת הרמב"ן שזהו המצוה? תשובה: אין צריך.

שנה מעוברת

שאלה: האם רבותינו חששו לחתם סופר שבשנה מעוברת שעבר יותר מ"ב חודש משנה שעברה צריך כוונה בקריאת זכור שבפרשת השבוע למצוה? תשובה: לא ראינו נוהגים.

גר שנתגייר

שאלה: הנה בפשטות המצוה בזכור הוא כל השנה ומקיים ע"י שקורא פעם אחת וזוכר כל השנה, וא"כ גר שנתגייר שצטרך מיד לקרוא וכן קטן שהגדיל האם גם צריך שצטרך מיד לקרוא כשגדל? תשובה: אין צריך.

שכח

שאלה: מי שחלה ושכח הכל האם יצטרך מחדש לקרוא פרשת זכור שהרי לא זכור כלום מהקריאה הקודמת? תשובה: לא.

